

În campania din 1978 au fost reluate cercetările în incinta fortificației getice de pe „Piscul Crășanilor“, pe mamelonul vestic. Înainte de începerea unei noi săpături, s-a trecut la demontarea martorilor rămași din suprafața A₁₋₄/1973, care erau în mare parte dărâmați. Cu acest prilej au fost cercetate 8 gropi menajere, unele apărute parțial în săpăturile din 1973, care au fost numerotate în continuare cu numerele 34, 35, 40, 51—55. A fost recuperată astfel o mare cantitate de material arheologic, îndeosebi ceramică. Un interes particular îl prezintă gropile nr. 54 (cu material neolitic Boian-Aldeni), 34 și 55 în care s-a găsit câte o toartă de amforă locală cu ștampilă anepigrafică; ștampilele sînt asemănătoare cu cele descoperite la Cetățeni — Argeș.

După epuizarea martorilor din suprafața A și trecerea lor în plan, am început cercetarea suprafeței A, situată la 4,50 m nord de S.A și la circa 1 m nord de S.X/1972. Noua suprafață, cu dimensiunile de 10×10 m, a fost și ea împărțită în patru printr-un martor în cruce cu lățimea de 1 m, obținându-se astfel patru suprafețe mai mici, numerotate de la 5 la 8, în continuarea celor din S.A.

În suprafața nou cercetată nu au mai fost cuprinse complexe de locuire neolitice, ci

doar fragmente ceramice izolate și o lamă de silex, în A.7. În schimb au apărut complexe arheologice hallstattiene tîrzii (aspectul Bîrsești-Ferigile). Acestea se prezintă sub forma unei gropi menajere (gr. 59) și a unui șanț circular folosit în scopuri rituale (gr. 60). Groapa menajeră, de formă tronconică, cuprindea cenușă, cîteva oase de animale, fragmente ceramice provenind de la un borcan cilindric, decorat sub buză cu trei briuri alveolare paralele și de la alte vase nedeterminate precum și o strachină cu gura curbată spre interior și cu caneluri pe margine, spartă in situ, care avea gura știrbită din vechime. Șanțul ritual avea formă circulară, cu diametrul exterior de circa 3 m și cel interior de 1,50 m la gură, îngustîndu-se spre fund. Adîncimea șanțului, pornind de la nivelul de călcare antic, măsura 1,60—2 m (vezi plan și profil). Șanțul era umplut cu cenușă, un strat de pămînt ars sfărîmicios peste care s-au găsit fragmente de la mai multe urne bitronconice sparte ritual și aruncate pe toată suprafața șanțului. Dintre acestea s-a putut reconstitui o urnă bitronconică, cu gura evazată, gît tronconic, umărul reliefat și decorat la partea superioară cu patru proeminențe triunghiulare, cu secțiune dreptunghilară; fundul este drept și mai îngust decît gura. Urna avea pereții lus-

truiți. Alte fragmente provin de la urne bitronconice decorate cu butoni miçi cilindrici sau cu o toartă de mari dimensiuni. În interiorul șanțului se păstra un „mieș“ de pământ crușat, al cărui diametru atinge la bază 2,20 m. Vîrfurile acestui mieș erau tăiate de o groapă getică (gr. 58), încît nu putem preciza dacă a fost amenajat în vreun fel. Menționăm că și în campania din 1973, în suprafața A₃, a apărut un bordei hallstattian din aceeași perioadă. Aceasta ne face să presupunem că în perioada hallstattiană tîrzie a existat aici o așezare, poate de scurtă durată, ale cărei urme au fost în cea mai mare parte șterse de locuirea getică ulterioară.

În acest sector au fost surprinse numai trei nivele de locuire Latene, databile în secolele II—I î.e.n. Primul nivel a fost surprins numai în suprafața A₆, la adîncimi variînd între 1,38—1,48 m (de la nivelul de aici al terenului). El se prezenta sub forma unei „platforme“ de pământ galben, bătut, fără urme de vatră, de formă ovală, măsurînd 4×5 m. Sub această „podină“, în partea de nord, a apărut o groapă menajeră (gr. 68). Deasupra podinei-platformă am găsit bucăți de pământ galben întărit, lipite de suprafața acesteia, fragmente getice databile în sec. II î.e.n., oase de animale și un strat foarte gros de cenușă amestecat cu bucăți de pământ ars (lipitură). Stratul de cenușă atinge 0,50 m grosime. Aceluiași nivel îi aparține și gr. 63, situată în partea de sud a podinei. Nu au apărut vetre.

Al doilea nivel getic, databil către sfîrșitul sec. II — începutul sec. I î.e.n., a fost surprins mai clar în suprafețele A_{5,6,7}, la adîncimea relativă de 0,95—1,10 m, sub forma unor aglomerări de dărîmături (chirpic), a unor mici „depozite“ de fragmente ceramice și oase de animale și a unor gropi menajere. În suprafața A₆, în partea de vest, au apărut și urmele unei podele de lut. În ceea ce privește gropile menajere, acestea nu pot fi delimitate în totalitate de cele aparținînd nivelului ultim. Este probabil însă ca gropile nr. 62, 66, 67, toate din A₆, să

aparțină acestui nivel, ele fiind acoperite cu resturile de podea amintite. Aceluiași nivel pare să-i aparțină și gr. 75 din A₈, care este de fapt groapa unui semibordei.

Ultimul nivel getic a fost surprins în toate cele patru suprafețe. El se datează în prima jumătate a sec. I î.e.n. Resturi de la două locuințe (dărîmături din chirpic) au fost descoperite în A₈ și în A₅₋₇, la adîncimi variînd între 0,50—0,70 m. Nu s-au găsit însă urme de podele și nici vetre stabile. Au apărut de asemenea „depozite“ de fragmente ceramice și oase de animale, precum și gropi menajere. Acestui ultim nivel îi aparțin, se pare, gropile nr. 57, 58, 61, 64, 69, 70, 71, 73 și 76. Și acest nivel este acoperit cu cenușă provenind din incendierea așezării, fenomen surprins și în săpăturile anterioare.

Campania din 1978 a furnizat date importante privind locuirea getică din partea nord-vestică a fortificației. Se remarcă absența cu desăvîrșire a vetrelor stabile în acest sector, ceea ce ne duce la presupunerea că aici se aflau numai construcții auxiliare, la care se adaugă și mulțimea gropilor menajere. Acestea din urmă conțineau, de regulă, puțin material arheologic (cu excepția gropilor nr. 65 și 72). Groapa 72, în afara materialului arheologic obișnuit, mai conținea și două femure umane, provenind de la același individ. Nu putem încă preciza semnificația acestei descoperiri. Gropile aveau o formă cilindrică sau albiată și erau puțin adînci, cu excepția gr. 65 care avea formă de pîlnie și conținea o mare cantitate de cenușă, fragmente ceramice, oase de animale și bucăți de chirpic ars.

Din întreg materialul arheologic recoltat ne reține atenția în primul rînd ceramica. *Ceramica hallstattiană* se poate împărți în două categorii: ceramică poroasă, decorată cu briuri alveolare și arsă oxidant și ceramica lustruită, de calitate mai bună. Din această ultimă categorie fac parte strachina din gr. 59 și fragmentele de urne bitronconice din șanțul ritual, amintite mai sus. Fragmentele recuperate din șanțul ritual prezintă urme de

ardere secundară, neuniformă, produsă în momentul aruncării lor rituale în pământul încins al șanțului. Ambele specii ceramice sînt lucrate cu mîna. *Ceramica Latène* cuprinde cunoscutele specii lucrate cu mîna (poroase și lustruite), ceramica lucrată la roată, de culoare cenușie și ceramica de import (fragmente de amfore). Merită o mențiune specială torțile de amfore locale cu ștampile anepigrafice, provenind, se pare, din alt centru getic important (poate Cetățeni) și cele cîteva fragmente de cupe cu decor în relief, dintre care unele par a fi fost produse la Popești, iar altele chiar la Crășani.

Dintre celelalte materiale arheologice, amintim partea inferioară a unei rîșnițe de tip roman (meta), spartă în două, găsită în gr. 61 aparținînd ultimului nivel de locuire din așezare. Un fragment de catillus a fost descoperit în 1977, în groapa unei locuințe din aceeași perioadă, din așezarea civilă de pe Platou (S.V Pl.)

Cu prilejul campaniei din 1978 am intrat, mulțumită învățătorului Alexandru Ștefan din Crășanii de Jos în posesia unor descoperiri întîmplătoare. Este vorba de un denar roman republican de la L. Thorius Balbus (sec. I î.e.n. după Crawford); moneda este subaerată, probabil o copie locală. Același învățător ne-a mai donat și un follis anonim de la Mihail IV Paphlagonianul (1034—1041),

găsit în apropierea satului Crășanii de Sus și un topor de tip calapod, din gresie șlefuită, aparținînd așezării neolitice de pe Piscul Crășanilor. De asemenea, ne-a mai informat despre descoperirea, cu ani în urmă, în perimetrul așezării civile de pe Platou a două tetradrahme getice de tip Inotești-Răcoasa precum și de o monedă de bronz de la împăratul Claudius descoperită la cîteva sute de metri depărtare de așezarea civilă de pe Platou. Profesorul pensionar Ion Copuzeanu din București ne-a informat despre descoperirea, în anii 1919—1920, în apropierea Piscului, a unui stater de aur de la Lysimach, ajuns ulterior la București.

În anul 1978 colegul Crișan Mușețeanu a făcut săpături de mică amploare în așezarea getică de la Copuzu-Deluș, situată la circa 1 km distanță de Piscul Crășani. Așezarea de aici este suprapusă de o necropolă birituală din sec. IV e.n. (cultura Sintana de Mureș-Cerneahov). Cu acest prilej a cercetat integral două gropi menajere getice conținînd materiale databile la sfîrșitul sec. II — începutul sec. I î.e.n.

Campania din 1978 a adus noi precizări privind diferitele faze de locuire ale Piscului Crășanilor și zonei învecinate, într-un teritoriu care se dovedește tot mai mult a fi fost martorul unei continuități neîntrerupte de locuire.